

Před-vědomí a ne-předmět

Od dob Freudových, Jungových, Adlerových a dalších analýz víme, že vědomí se nerodí samo ze sebe, ale povstává, vynořuje se s prostředí mnohem temnějších (nikoli tedy jen komplikovanějších resp. složitějšího, protože nikoli poskládaného z něčeho předmětně určitého). Německy mluvící psychoanalytici užívali termínů jako „unbewußt“, „unterbewußt“, a také „vorbewußt“. Vědomí nelze plně porozumět, když nevíme o této živé a proměnlivé „polévce“, z níž se samo vědomí rodí (a tedy nikoli rovnou z nějakého „bez-vědomí“, čímž teď míním něco, co s žádnou formou ani praformou „vědomí“ nemá vůbec nic společného. V jistém smyslu zahrnuje v sebe ono „před-vědomí“ vše opstatní, tedy i „pod-vědomí“ i „ne-vědomí“, a jakých dalších termínů ještě bychom mohli použít, protože společným rysem všech těchto způsobů „ještě-ne-vědomí“ je to, že se vědomím mohou, mají nebo musí (z nějakých důvodů, v odpověď na nějaké výzvy, pod tlakem nějakých potřeb a nutností atp.) stát. Také vědomí se vynořuje především z budoucnosti a nikoli především z minulosti; vědomí není jen následkem toho, co už bylo, nedoprovází jen to, co se děje, nýbrž může také předbíhat to, k čemu má dojít, může tomu napomáhat anebo naopak se může pokoušet tomu předejít a případně to i zvrátit. A pravost a nepravost, pravdivost a nepravdivost se nevztahuje jen k tomu, co je a co bylo, ale také a možná především k tomu, co ještě nenastalo, k čemu ještě nedošlo, co se zatím jen připravuje k tomu, aby se to stalo. A tomu nesmíme rozumět jen tak, že to, co se připravuje, je tlačeno z minulosti, že to je jen jakési prodloužení toho, co už se stalo a co už tu je. Něco takového nemůže zajisté nikdy popírat, věci a procesy a mají své setrvačnosti a své prodloužené tendence, své trendy. Ale do těch tendencí a trendů můžeme zasahovat, ať tím, že se s nimi pokouše hnout trochu jiným směrem, než kterým jdou samy svou setrvačností, ale také tak, že zahájíme nové tendence a trendy, které sice nejsou důsledkem toho, co bylo, ale které budou mít možnost se nejen rozvinout, ale dokonce nastartovat i své nové setrvačnosti. A právě v tom může hrát vynořující se a stále pronikavěji svět chápající vědomí.

(Písek, 041017-3.)